

МОДЕЛЬ ІННОВАЦІЙНОГО ПРОЦЕСУ ПЕДАГОГА

У статті з'ясовано походження поняття "інновація". Охарактеризовано співвідношення дефініцій інноваційного педагогічного та інноваційного освітнього процесів. Запропоновано модель інноваційного процесу педагога як відкритої системи, що визначає основні напрями впливу на процес продукування інновацій, та вказано її кардинальні елементи. Визначено основні напрями подальших перспективних психолого-педагогічних досліджень із впровадження навчально-виховних інноваційних технологій.

Постановка проблеми. Дослідження інновацій є надзвичайно актуальним питанням сучасної педагогічної науки. Швидкоплинне накопичення інформації, науково-технічна революція, екологічні та економічні проблеми сучасності ставлять перед освітою України кардинальні питання, які можливо вирішити, підходячи до них творчо та комплексно. Тож, саме освіта та наука нашої країни є тим джерелом, яке надає інтелектуальні ресурси для реалізації інноваційних проектів, що дозволять вивести державу та суспільство на вищий щабель розвитку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В економічній науці питанню дослідження інновацій присвятили свої роботи Й. Шумпентер, Р. Фостер, Б. Твіст, Б. Санто, П. Друкер. Психологічні аспекти інноваційної діяльності суб'єкта проаналізовані С. Р. Яголковським. Інновації в освіті вивчали також С. М. Ніколаєнко, О. І. Шапран, В. М. Олексенко, В. В. Докучаєва, І. В. Гавриш, В. М. Малихіна, Л. І. Даниленко та ін.

Мета статті полягає в аналізі походження поняття "інновації" у педагогічній науці, визначенні співвідношень дефініцій "інноваційний педагогічний процес" та "інноваційний освітній процес", теоретичному обґрунтуванні моделі інноваційного процесу педагога.

Виклад основного матеріалу. Дефініція "інновація" за дві сотні років поширилася в різних галузях науки. Її почали використовувати на початку XIX століття у своїх працях культурологи, проте лише в 1911 році Й. Шумпентер у своїй роботі "Теорія економічного розвитку" вперше означив цей термін для економічної науки. На його думку, "інновація" означає застосування наукового відкриття або винаходу у новій технології або новому виді роботи [1].

Для економічних наук характерним є свій підхід до означення цього поняття. Науковці-економісти тлумачать термін "інновація" відповідно до свого об'єкта та предмета вивчення. В економіці важливим є не лише процес впровадження, а й рентабельність використання різних нововведень.

Як повідомляється в "Енциклопедії освіти" за редакцією В. Г. Кременя, походження терміну "інновація" в освіті завдячує експериментальній педагогіці і пов'язане з пошуком новітніх форм і змісту навчання та виховання. Так, період розвитку наукової педагогічної думки початку XX століття відзначався інтересом до освітніх систем гуманістичної спрямованості (Р. Штейнер, С. Френе), тоді як у 50-80 рр. провідною ідеєю стало формування концепцій педагогічних систем та шкіл як своєрідних центрів популяризації нових підходів у навчанні та вихованні. На сучасному етапі метою розробки та впровадження інновацій в освіті є необхідність відповідати викликам глобальних проблем та сучасних інформаційних тенденцій [2: 338-340].

Для педагогічної науки поняття "інновація" трактується і як результат, і як процес. Зокрема, за І. П. Підласим, інновації – це ідеї, процеси, засоби, результати, взяті в єдності якісного вдосконалення педагогічної системи [3].

Згідно з "Положенням про порядок здійснення інноваційної освітньої діяльності", інновації – це вперше створені, вдосконалені або застосовані освітні, дидактичні, виховні, управлінські системи, їх компоненти, що суттєво поліпшують результати освітньої діяльності [4].

На нашу думку, доцільніше розглядати дефініцію "інновація" у контексті **інноваційного педагогічного та інноваційного освітнього процесів**. Перш ніж перейти до з'ясування суті цих понять, окреслимо значення поняття самого педагогічного процесу.

Педагогічний процес – це система, в якій органічно поєднані процеси формування, розвитку, виховання й навчання з усіма умовами, й формами вивчення та методами їх функціонування [5: 70].

Отже, вважаємо, що **інноваційний педагогічний процес** – це комплекс заходів, об'єктивно зумовлених, спрямованих на розробку та впровадження нових елементів системи педагогічного процесу або ж на її цілковите оновлення відповідно до вимог суспільства.

Інноваційний освітній процес – це зумовлений суспільною потребою комплексний процес створення, впровадження, поширення інновацій і зміни освітнього середовища, в якому здійснюється їх життєвий цикл [6: 27]. Під **освітнім середовищем** розуміють систему умов існування, формування і діяльності особистості в процесі засвоєння нею певної системи наукових знань, практичних умінь і навичок [7]. Фактично – це система впливів і умов формування особистості, а також можливостей для її розвитку, які містяться в соціальному і просторово-предметному оточенні.

Розглянемо співвідношення інноваційного педагогічного та інноваційного освітнього процесів (рис. 1).

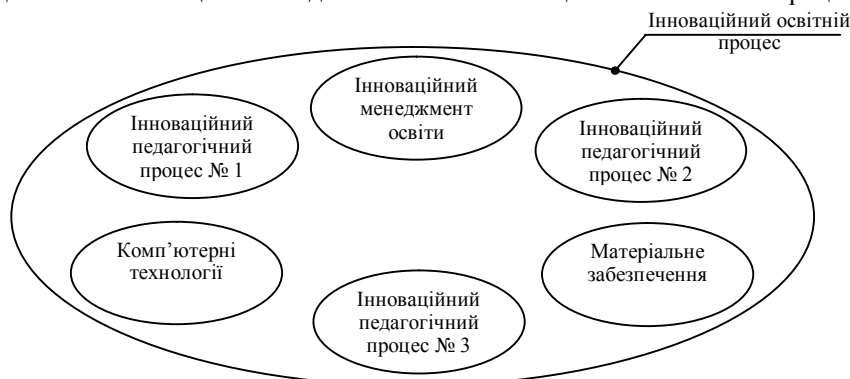

Рис. 1. Співвідношення інноваційного педагогічного та інноваційного освітнього процесів.

Якщо прокоментувати рисунок, то можна зазначити наступне: кожен інноваційний педагогічний процес є інноваційним освітнім процесом, але не кожен інноваційний освітній процес є інноваційним педагогічним процесом. Це можна пояснити тим, що при розробці інноваційного освітнього процесу моделюються не тільки навчальні та виховні технології, але й менеджмент освіти, фінансування, матеріальне забезпечення. Таким чином, можна зробити висновок, що педагогічний процес реалізується через інноваційну педагогічну діяльність, тоді як інноваційний освітній процес передбачає реалізацію новацій у менеджменті, педагогічній діяльності, розвитку інфраструктури тощо.

Визначимо структурні елементи моделі інноваційного процесу педагога. Так, І. М. Дичківська розглядає поняття "життєвого циклу" інновації, що включає наступні етапи: зародження інновації, її становлення та зрілість, зародження традиції, становлення і зрілість традиції [6]. Також вона подає свій алгоритм впровадження інновацій у педагогічну діяльність.

Запропонуємо модель інноваційного процесу педагога та розглянемо її з точки зору відкритої системи, що враховує зовнішні фактори (рис. 2). Відповідно до рисунка 2, інноваційний процес варто розділити на два етапи, які можна охарактеризувати як "чорний ящик" та "білий ящик". Етап зародження ідеї характеризуємо як "чорний ящик", оскільки ніколи не можна спрогнозувати, що підштовхне до виникнення нової думки. "Білий ящик" – це планомірна стратегія дослідницької діяльності (теоретичні та прикладні дослідження, конструктивна діяльність).

Особливість поданої схеми полягає в тому, що вона визначає і враховує зовнішні впливи на інноваційну діяльність. Після кожного етапу відбувається представлення результатів, а отже педагогу-новатору варто враховувати всі особливості презентації результатів досліджень, оскільки від висновків експертів, і колег залежить корекція подальшого впровадження інновацій.

У випадку невдачі на одному із ключових кроків відбувається переоцінка цінностей, робляться певні висновки із отриманих зауважень, визначаються подальші дії. Результатом такого переосмислення може бути повернення на крок або два назад, або ж поява нових ідей розвитку, що дасть можливість поглянути на вже визначену концепцію "під іншим кутом зору".

Процес продукування інновацій – це швидкоплинний процес, оскільки на момент впровадження ідеї в життя, виникають нові ідеї, які, в свою чергу, запускають нові інноваційні процеси впровадження вже новостворених ідей. На рис. 2 це відображено стрілкою 1, що закриває цикл створення інновації.

Ще один важливий висновок випливає із запропонованої нами моделі інноваційного процесу педагога: будь-який інноваційний педагогічний процес включає етапи дослідницької діяльності, які є ключовими факторами. Адже саме цей крок дозволяє оцінити ступінь новизни та перспективу впровадження нової ідеї.

Висновки та перспективи подальших досліджень: інновації є складовою частиною діяльності педагога; структура інноваційного процесу педагога є складною нелінійною моделлю, яка є відкритою системою, що враховує зовнішні впливи на процес; інноваційний процес педагога включає етапи зародження нової ідеї, дослідження перспективності впровадження її у практику, експериментальну перевірку результатів та конструктивний етап.

До перспективних досліджень у царині інновацій варто віднести вивчення наступних питань: інновації як системний феномен в освіті, системно-структурний аналіз інноваційної діяльності особистості, діагностика особистісної інноваційності тощо.

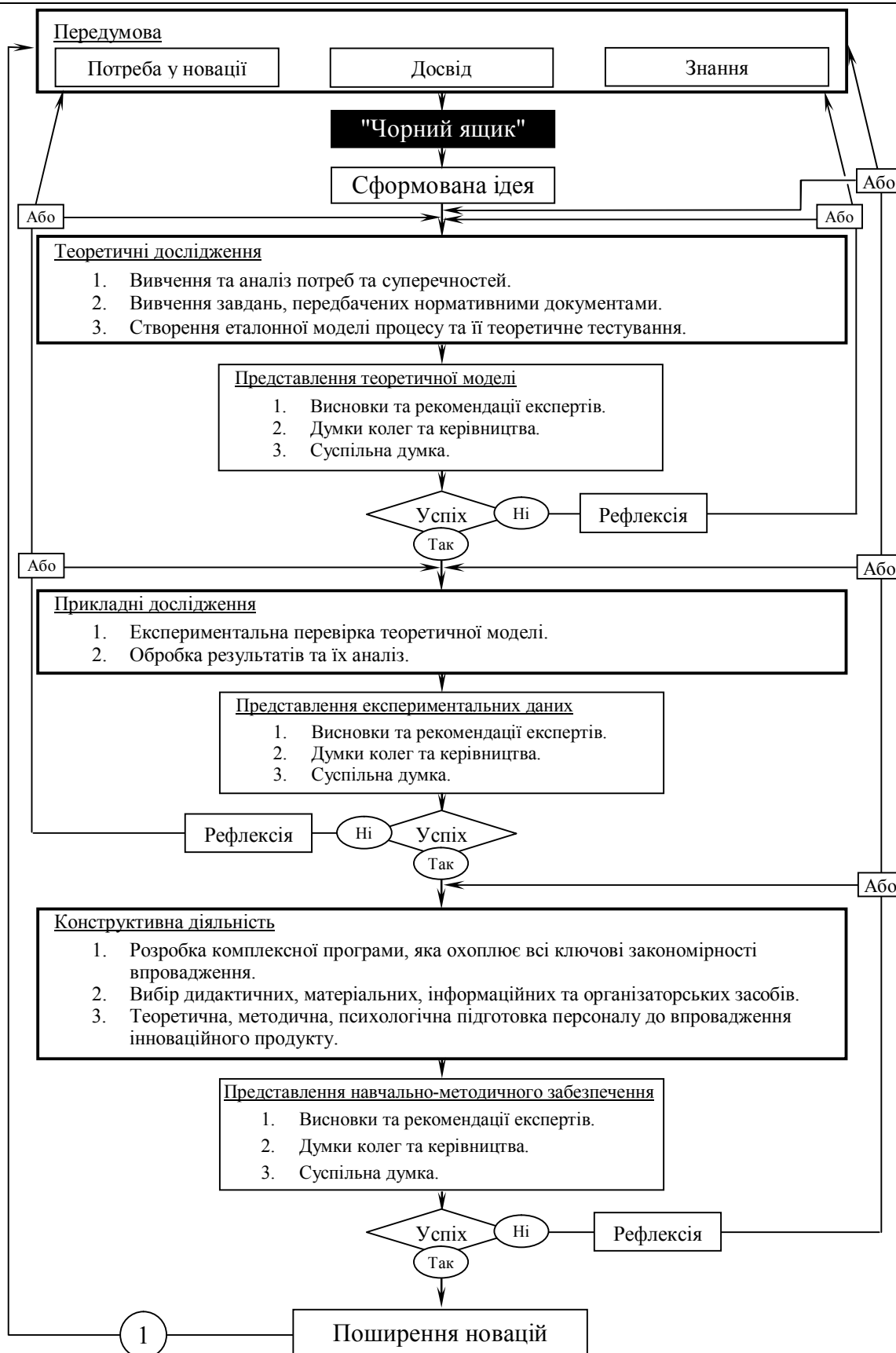

Рис. 2. Модель інноваційного процесу педагога.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Шумпетер Й. А. Теория экономического развития / Й. А. Шумпетер. – М. : Прогресс, 1982. – 456 с.
2. Енциклопедія освіти / [акад. пед. наук України ; гол. ред. В. Г. Кремень] – К. : Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с.
3. Підласий І. П. Педагогічні інновації / І. П. Підласий, А. І. Підласий // Рідна школа. – 1998. – № 12. – С. 3–17.

4. Положення про порядок здійснення інноваційної освітньої діяльності [Електронний ресурс] // Законодавство України. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0946-00/>
5. Зайченко І. В. Педагогіка : [навчальний посібник для студентів вищих педагогічних навчальних закладів] / І. В. Зайченко. – К. : "Освіта України", "КНТ", 2008. – 528 с.
6. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології / І. М. Дичківська. – К. : Академвидав, 2004. – 277 с.
7. Єжова О. О. Створення освітнього середовища спрямованого на формування ціннісного ставлення до здоров'я в учнів професійно-технічних навчальних закладів [Електронний ресурс] / О. О. Єжова. – Режим доступу : http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/Tmpvd/2011_1/53.PDF.

REFERENCES (TRANSLATED & TRANSLITERATED)

1. Shumpeter I. A. Teoriia ekonomicheskogo razvitiia [The Economic Development Theory] / I. A. Shumpeter. – М. : Progress, 1982. – 456 s.
2. Entsiklopediia osvity [Educational Encyclopedia] / [akad. ped. nauk Ukrainy ; gol. red. V. G. Kremen']. – К. : Yurinkom Inter, 2008. – 1040 s.
3. Pidlasyi I. P. Pedagogichni innovatsii [Educational Innovations] / I. P. Pidlasyi, A. I. Pidlasyi // Ridna shkola [Native School]. – 1998. – № 12. – S. 3–17.
4. Polozhennia pro poriadok zdiisnennia innovatsiinoi osvithnoi diial'nosti [Regulations on the Order of the Innovational Educational Activity] [Elektronnyi resurs] // Zakonodavstvo Ukrainy [The Legislation of Ukraine]. – Rezhym dostupu : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0946-00>.
5. Zaichenko I. V. Pedagogika [Pedagogy] : [navchal'nyi posibnyk dlia studentiv vyshchikh pedagogichnykh navchal'nykh zakladiv] / I. V. Zaichenko. – К. : "Osvita Ukrainy", "KNT", 2008. – 528 s.
6. Dychkivs'ka I. M. Innovatsiini pedagogichni tekhnologii [Innovational Pedagogical Technologies] / I. M. Dychkivs'ka. – К. : Akademvydav, 2004. – 277 s.
7. Ezhova O. O. Stvorennia osvitniogo seredovyscha spriamovanogo na formuvannia tsinnisnogo stavlennia do zdorov'ia v uchniv profesiino-tekhnichnykh navchal'nykh zakladiv [Creating the Learning Environment Aimed at Fostering the Students' Valuable Attitude to the Health in the Educational Establishments] [Elektronnyi resurs] / O. O. Ezhova. – Rezhym dostupu : http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/Tmpvd/2011_1/53.PDF.

Матеріал надійшов до редакції 15.08. 2012 р.

Мосиук О. О. Модель инновационного процесса педагога.

В статье установлено происхождение понятия "инновация". Раскрыты соотношения дефиниций инновационного педагогического и инновационного образовательного процессов. Предложена модель инновационного процесса педагога как открытой системы, определяющей основные направления влияния на процесс продуцирования инноваций, и указаны ее кардинальные элементы. Определены основные направления дальнейших перспективных психолого-педагогических исследований по внедрению учебно-воспитательных инновационных технологий.

Mosiuk O. O. The Teacher's Innovational Process Model.

The article outlines the origin of the concept "innovation". The correlations of definitions of the innovative pedagogical and the innovative educational processes are disclosed. The teacher's innovational process model is represented as an open system, determining the main directions of influence on the production process of innovations, and its fundamental elements are pointed out. Also the basic directions for the further prospective psycho-educational researches on the implementation of the educational innovative technologies are described.